

A TÁRSASÁGOK TŐKÉSÍTÉSÉÉRT VALÓ FELELŐSSÉG

1. BEVEZETÉS

A magyar gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvény (rövidítve: „Gt-III”) számos tőkevédelmi rendelkezést tartalmaz. A gazdasági társaság tőkéjét védő szabályok közé – a teljesség igénye nélkül – a következőket sorolhatjuk:

- A gazdasági társaság tagjai a társaság létesítésekor, tőkeemelés vállalásakor vagyoni hozzájárulást kötelesek teljesíteni (Gt-III. 13. § (1) bek.; 118. § (1) bek.; 210. §; 218. §);
- A vagyoni hozzájárulást teljesítő tagok a törvény alapján a vagyon értékéért felelősséggel tartoznak (Gt-III. 13. § (4) bek.);
- A magyar törvény tiltja a kft-tag, a részvényes, illetve harmadik személy részére irányuló nyílt és rejtett vagyonkivonást (Gt-III. 50. § (2) bek.; 131. §, 134. §; 218-219. §§);
- Alultőkésítés esetén a magyar törvény osztalékfizetési tilalmat nevesít (Gt-III. 131., 133. §§);
- A magyar törvény mind a saját részvény, mind pedig a saját üzletrész megszerzésének korlátait is nevesíti (Gt-III. 135. §, 223. §§ skk.);
- Az osztalék-kifizetés és osztalék-előleg kifizetés feltétele, hogy az ügyvezetés a társaság megfelelő tőkehelyzetéről, likviditásáról, hitelezői igények figyelembe vételéről – azok megvizsgálását követően – nyilatkozzon (Gt-III. 131-133, §§);
- A társasági vagyon védelmét szolgálják mind az egyes kisebbségi jogok, valamint a tőke leszállítás és az átalakulás egyes szabályai is (Gt-III. 49. § (5) bek.; 162-163. §§; 76. § (2) bek.);
- A társaság tőkéjének a védelmét szolgálják azok a szabályok is, amelyek a többségi pozícióban lévő társasági tag, illetve a társaság ügyvezetésébe

beavatkozó tagra fogalmaznak olyan tényállásokat, amelyek a társasági vagyron „társaságidegen felhasználást” szankcionálják (Gt-III. 54. §; Cstv. 33/A. § (3) bek.);

- Gt-III. 192. § (2) bek. 2. mondatának kamatfizetési tilalma, amely szerint a kamatozó részvény után kamat nem fizethető, ha a kifizetés következtében a saját tőke nem érné el a társaság jegyzett tőkéjét;
- Részvényes részére történt kifizetés szakértői vizsgálata (Gt-III. 222. § (2) bek.);
- Részvénytulajdonos részére finanszírozásának tilalma (Gt-III. 229. §).

2. VAGYON SZOLGÁLTATÁSÁNAK KÖTELEZETTSÉGE

A magyar gazdasági társaságról szóló törvény 13. § (1) bekezdése általános szabályként, valamennyi társasági formára vonatkozóan a tag kötelezettségévé teszi a vagyoni szolgáltatás nyújtását, amelynek nem teljesítését a társasági jogviszony megszűnésével szankcionálja (Gt-III. 14. § (2) bek.). Ezt a vagyoni szolgáltatásra vonatkozó általános kötelezettséget megismétli a törvény több helyen is, az egyes társasági formák esetében, így a Gt-III. 111. § (1) bekezdésében is. A Gt-III. 111. § (1) bekezdése az, amely a kft. esetében a korlátolt felelősségű társaság és a tag vagyoni elválasztásának, elhatárolásának elvét mondja ki. A 111. § (1) bekezdése szerint a tag nem felel a társaság kötelezettségeiért, idézve: *„a tag kötelezettsége a társasággal szemben csak törzsbetét szolgáltatására és a társasági szerződésben esetleg megállapított egyéb vagyoni hozzájárulás szolgáltatására terjed ki.”* A tag limitált vagyon-szolgáltatási kötelezettsége egyrésztől, és a tag korlátozott felelőssége a társaság kötelezettségeiért másrésztől szorosan összefügg; a német jogirodalomban számos szerző ebből a szabályból vezeti le, hogyha és amennyiben a tag a vagyoni szolgáltatás kötelezettségének szabályát megsérti, illetve az általa juttatott vagyon részére visszafizetésre kerül, a tag és társaság vagyoni elkülönülésnek a szabálya, a korlátozott tagi felelősség is okafogyottá válik, azaz nem hivatkozhat a tag ilyen esetekben a korlátozott felelősségére.¹

3. VAGYON VISSZAJUTTATÁSÁNAK TILALMA

a. Adott vagyon visszajuttatásának tilalma

A korlátolt felelősségű társaság körében a Gt-III. 118. § (2) bekezdése egyértelműen megfogalmazza azt a tilalmat, hogy a tag részére a tag által a társaság

részére juttatott vagyon nem fizethető, nem adható vissza.² Jóllehet a törvény „a tag által teljesített vagyoni hozzájárulás” visszafizetését, visszakövetelését tilalmozza, értelmezésünk szerint ez a visszafizetési, vagyon-visszajuttatási tilalom, mind a nyílt, tehát az adott vagyontárgynak, vagy ha vagyon szolgáltatása pénzben történt, az adott pénzösszeg visszafizetésére kiterjed. Azaz az úgynevezett „rejtett”, „titkolt”, „álcázott” vagy színlelt ügyletekre ugyanúgy alkalmazandó ez a szabály, mint a teljesen nyilvánvaló vagyoni visszajuttatásokra, és a Gt-III. 131. §-ával együtt kiterjesztendően értelmezendő.³ A törvény ezen tilalma inkább kiterjesztően, a társasági vagyon megóvása érdekében értelmezendő, semmint szűkítően, nem korlátozható csak azokra a vagyontárgyakra, amelyeket a tag ténylegesen szolgáltatott.

b. Saját tőkéből történő juttatás tilalma

A tag által juttatott vagyon a társaság rendelkezése alá kerül, ettől kezdve csak a társaság jogosult ezen vagyonról diszponálni. A 118. § tilalmát további tényállásokra is kiterjeszti a Gt-III. A Gt-III. 131. §-a a kft. körében általános jelleggel tilalmozza a tag részére a saját tőkéből történő kifizetést. A felhívott rendelkezés szerint:

131. § (1) *A társaság saját tőkéjéből a tagok javára, azok tagsági jogviszonyára figyelemmel kifizetést a társaság fennállása során kizárólag az e törvényben meghatározott esetekben és – a törzstőke leszállításának esetét kivéve – csak a számviteli törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén, a tárgyévi adózott eredményből, illetve a szabad eredménytartalékkal kiegészített tárgyévi adózott eredményből teljesíthet. Nem kerülhet sor kifizetésre, ha a társaságnak a számviteli törvény szerint helyesbített saját tőkéje nem éri el, vagy a kifizetés következtében nem érné el a társaság törzstőkéjét.*

(2) *Az (1) bekezdés alkalmazásában kifizetésnek minősül a pénzbeli és a nem pénzbeli vagyoni értékű juttatás egyaránt.*

(3) *Az ügyvezetőnek írásban nyilatkoznia kell a taggyűlésnek arról, hogy a kifizetés nem veszélyezteti a társaság fizetőképességét, illetve a hitelezők érdekeinek érvényesülését. A nyilatkozat megtételének elmulasztásával történő kifizetéssel, illetve valótlán nyilatkozat tételével okozott károkért az ügyvezető a vezető tisztségviselőkre vonatkozó általános rendelkezések szerint felel. Az ügyvezető köteles a nyilatkozatot 30 napon belül a cégbírósághoz benyújtani. A bejelentés nem jár illetékfizetési és közzétételi kötelezettséggel.*

(4) Azokat a kifizetéseket, melyeket az (1) és (3) bekezdés rendelkezései ellenére teljesítettek, a társaság részére vissza kell fizetni, feltéve, hogy a társaság bizonyítja a tag rosszhiszeműségét.

A szabály a 2. sz. társasági jogi irányelv adaptált változata.⁴ A Gt-III. a „saját tőke” kifejezést használja, amelyet a számviteli törvény definiál. A saját tőke jóval szélesebb vagyont fog át, mint a 118. §-ban említett tag által a társaság részére juttatott vagyon.

A saját tőke a számviteli törvény megfogalmazása szerint számos tőkeelemet foglal magában, a tagok által a társaság rendelkezésére bocsátott tőkerészt (kft. esetében törzsbetét), illetve az azon felül rendelkezésre bocsátott vagyont, ezeken túlmenően a saját tőke a tőketartalékból, az eredménytartalékból, a leköötött tartalékból, az értékelési tartalékból és a tárgyév szerinti eredményből tevődik össze (Számvtv. 35. § (2) bek.). Az egyes tartalékok felhasználása általában kötött, tehát egyéb szabályok is tiltják a tag részére történő kifizetést ezen tőkeelemekből.

A Gt-III. idézett tilalma a társaság vagyonát védi a taggal szemben. A saját tőkéből a tag részére történő kifizetésnek, vagyoni juttatásnak a korlátait nevesíti. A kifizetésnek számos feltétele van, a *causa societatis*, a *társasági jogviszony*, önmagában nem elegendő ahhoz, hogy a társaság a tagja részére bármilyen kifizetést teljesítsen (az osztalékfizetés, a tőkeleszállítás és a likvidációs hányad eseteit kivéve).

A Gt-III. 118. § és a 131. § rendelkezései egymás mellett vizsgálandók, egymást kiegészítő tényállások. A törvény nem csak a tag által juttatott vagyon visszafizetését tilalmazza, hanem a társaság működése során abban felhalmozott vagyon kifizetését is. A szabályozás célja, hogy a társasági vagyon és a tagi vagyon elkülönülését még hangsúlyosabban kiemelje. A társaság vagyona a társaság működését, gazdálkodását szolgálja, a társaság vagyona felett a tagok nem rendelkezhetnek szabadon, a társasági vagyon és annak minden hozadéka a társaság rendelkezése fölött kell, hogy álljon ez a vagyon, sem annak egy része, a tagnak nem adható át, ez a vagyon a társaság működését szolgálja. A tagsági viszony önmagában nem alapozza meg a társasági vagyon tag részére történő elvonásának a jogcímét, a társasági jogviszonyra figyelemmel a társaság a tagja részére fizetést nem teljesíthet a saját tőkéjéből – mondja ki a Gt-III.

Ehelyütt csak jeleznénk, hogy a Gt-III. 131. §, illetve a 132. §-ában⁵ olvasható „saját tőke terhére” megvalósított kifizetési tilalom körében a számviteli

megfogalmazásból adódóan további kérdések merülhetnek fel, nevezetesen hogy miként kell a „saját tőke” számviteli képére, fogalmára a konkrét vagyoni-kivonást értelmezni.

c. Osztalékfizetés estén a tőke-teszt kötelezettsége

A Gt-III. 131. § (1) bekezdése azt mondja ki, hogy a tag vagyoni igénye csak a számviteli törvényben meghatározott feltételek teljesülése esetén, a tárgyévi adózott eredményből, illetve a szabad eredménytartalékkal kiegészített tárgyévi adózott eredményből teljesülhet, annak elfogadása esetén és a törvény szerinti mértékben. Tehát a tag vagyoni jogosultsága csak a gazdálkodási év lezárása folytán megállapított vagyoni többlet egy részére, a profit meghatározott részére vonatkozhat, illetve a korábbi évek során ki nem osztott vagyoni többletre, ha az egyéb törvényi feltételek fennállnak. A Gt-ben ehelyütt szerepel – az ezt követő második mondatban – egy további korlát. Ez a további korlát a profit kiosztásának, vagy a nyereségnek a szabad eredménytartalékban lévő összegének a kiosztásának az akadálya lehet, és a társaság saját tőkéjének a jegyzett tőkéjéhez való viszonyán alapul. Ha a társaság saját tőkéje nem éri el, vagy a tervezett kifizetés következtében nem érné el a társaság törzstőkéjét, vagyon/nyereség nem osztható ki, még ha van is adózott eredmény, vagy ha van szabad eredménytartalék, mivel a kifizetés következtében a társaság saját tőkéje nem érné el a társaság törzstőkéjét. Ebből az következik, hogy minden ilyen tervezett kifizetésnél, amikor a kifizetésnek a mérleg és éves beszámoló alapján megállapított vagyoni többlete a társaság rendelkezésére áll, vizsgálni kell még a saját tőke jegyzett tőke viszonyát, mégpedig a kifizetés előtt és annak megtörténtét szimulálva, hogy a kifizetés következtében nem sérül-e a Gt-III. 131. § (1) bekezdés második mondatának rendelkezése.

A szabály arra irányul, hogyha van is realizált vagyoni többlet a társaságban, ez önmagában még nem elegendő a többletnek a tagok (tulajdonosok) részére történő kiosztásához, mivel a tagoknak a társaság finanszírozását kell biztosítaniuk. Ez a szabály lényegében azt fogalmazza meg, hogy a tagi kifizetésnek korlátja a társaság tőkehelyzetének elsődlegessége, azaz a tagi érdeket megelőzi a társaság tőkehelyzetének a biztosítása, megőrzése.

A törvény ezeknek a tényeknek a vizsgálatát az ügyvezetésre telepíti, vagyis az ügyvezető az, akinek a társaság tőkehelyzetére vonatkozó vizsgálatot el kell végeznie. Az ügyvezető az, akinek nyilatkoznia kell mielőtt a vagyonkiosztás

megtörténik, hogy ezen feltétel fennáll-e vagy nem teljesül. Mindebből az következik, hogy az ügyvezetőnek mérleget kell készítenie, amelyből a saját tőke jegyzett tőke viszonya és a tervezett kifizetés következtében beálló változása vizsgálható. Ha az idézett szabály ellenére a tagok nem vették figyelembe a Gt-III. által megfogalmazott kifizetési tilalmat, vagy azt nem is vizsgálták, vagy vizsgálták, de annak eredményét figyelmen kívül hagyva döntöttek, vagy megvizsgálták de mégis megsértették, a törvény 131. § (4) bekezdése szankcióként objektív jellegű visszatérítési, visszafizetési kötelezettséget ró a tagra az ekként kapott vagyont illetően. A visszafizetési kötelezettség a teljes vagyoni juttatásra áll fenn, hiszen az egy adott időponthoz kötődik, amely időpontra kell a feltételeket vizsgálni. Ha „túlhúzás” történt, egy újabb mérleg készítésével, az előző döntés korrekciójával orvosolható akként, hogy csak a differenciára állna be a visszafizetési kötelezettség.

Nem érthető és vitatható a Gt-III-nak az a további feltétele, hogy a Gt-III. 134. § (4) bekezdése miért köti a tag rosszhiszeműségéhez a visszafizetési kötelezettséget. Álláspontom szerint mivel alapvetően a társaság belső viszonyairól van szó, teljesen indokolatlanul a tag rosszhiszeműségét tényállási feltétellé emelni ebben a körben, hiszen a törvény egyértelműen előírja a tőke-állapot ellenőrzését. A törvény nem ismerete nem szolgálhat alapul a mentesülésre, ezért a kellő gondosság nélkül eljáró tagoknak is kell ezt tudniuk, illetve a törvény nem tudása nem mentesít a szabály érvényesülése alól. Ha és amennyiben az ügyvezető tévedett, a döntést nem készítette elő, vagy elmulasztotta a „tőke-tesztet”, ez szintén nem elegendő indok a tag mentesüléséhez. Ha a mérleg esetleg hibás, és csak utólag derül ki, a tag a felelősség alól mentesülhet.

Amint láttuk, a Gt-III. kft-részében szabályozásra került egy szigorú tőke-megtartási tilalom, a tőkekivonási tilalom, a kifizetés, a vagyonfelosztás, a társaság vagyonának a tag részére történő juttatásának tilalma, amely csak kötött jogcímhez és a társaság megfelelő tőkeszerkezetéhez és likviditásához van kötve. Azaz a társaság vagyona egy a tagtól elkülönült jogalany kötött vagyona, amelyre vonatkozóan a tagnak nincs közvetlen igénye és jogosultsága, csak a megfelelő szabályok során megállapított gazdálkodási plusz arányos részére.

Az osztalék-előleg szabályai, illetve osztalék-előleg fizetésének szabályai között a Gt-III. a tőkevédelem körébe, azaz a Gt.-III. 131. §-tól lényegében a 136. §-ig, a saját üzletrész szabályozásáig, a társaság saját tőkájének, vagyonának a taggal szembeni védelmét fogalmazza meg.⁶

d. Rejtett, burkolt vagyonkivonás tilalma

Mindenképpen megemlítenők azok a rendelkezések, amelyeket a Gt-III. 134. §-ban kerültek megfogalmazásra:

134. § A 131. § (4) bekezdésben foglaltak megfelelően alkalmazandók abban az esetben is, ha a tag polgári jogi szerződés alapján, nem tagsági jogviszonyára tekintettel, olyan kifizetésben részesült, amelyre a 131. § (1) bekezdésben foglaltak egyébként nem adnának lehetőséget, és amely a felelős társasági gazdálkodás követelményével összeegyeztethetetlen.

A 134. § azt mondja ki, hogyha a társaság részéről a tagnak szerződés alapján kerül sor kifizetésre, ennek a szerződésnek meg kell felelnie a rendes üzletvitel feltételének. Az olyan szerződés, amely a „felelős társasági gazdálkodás követelményeivel összeegyeztethetetlen”, nem szolgálhat a tagnak történő vagyonjuttatásul, ezért a tagnak a kapott vagyont vissza kell fizetnie. Azaz egy új érvénytelenségi okot fogalmaz meg a Gt-III. a Ptk. klasszikus érvénytelenségi okaihoz képest. A tag és társaság közötti szerződés, melynek valódi célja a tag részére történő vagyonkivonás, (illetve egyúttal jogosulatlan adóalap csökkentés), egy új elem a Ptk-ban szabályozott érvénytelenségi okok közt, mert nem csak színlelt ügylet tarthat ide, nem csak feltűnő értékaránytalansággal megkötött szerződés, hanem minden olyan ügylet, amellyel kapcsolatban felmerül, hogy az valójában nem a társaság működése miatt került megkötésre. Csak olyan vagyonjuttatások mentesülnek a visszafizetések alól, amelyek célja és gazdasági tartalma alapján megállapítható, hogy az a társaságnak a felelős gazdálkodási elvek szerint szükséges volt, és olyan szerződéses kondíciókkal kötött, amelyet a társaság harmadik személlyel, akár versenyhelyzetben is megkötött volna. Ezen feltételek vizsgálata jóval szélesebb mérvű bírói szerződés-vizsgálatot tesz lehetővé, mint a magánjogi dogmatikában többé-kevésbé kijegecesedett felén túli sérelem, vagy színlelt szerződések érvénytelenségének megítélése. A visszafizetési kötelezettség mértékét sem határozza meg a törvény, ezekben az esetekben a nyújtott/kapott szolgáltatásoktól függetlenül egy feltétlen visszafizetési kötelezettség áll fenn, vagy arányosítani kell a társaság részére nyújtott szolgáltatás értékével? További számos részletkérdésre nem tartalmaz szabályt a GT-III., például milyen időtartamon belül gyakorolható ez a jog, az általános elévülési időn belül elévül-e a megtámadás joga, hitelezők is érvényesíthetik-e

ezt a jogot, stb. Egyáltalán érvénytelenségi szabályokról van szó, vagy csak relatív hatálytalanság újabb esetéről? Választ e törvényből nem kapunk, amely igazolja azon tételünket, hogy a gazdasági társaságok jogát – legyen az külön törvény vagy más kódex része –, nem lehet csak autonóm módon (Ptk. nélkül) sem alkalmazni, sem értelmezni.

A rejtett vagy színlelt vagyon kivonásra figyelemmel a tényállási körben vizsgálendő egy további törvényi feltétel is, amely jöllehet önmagában nem vezet érvénytelenségre. Ez a feltétel nevezetesen a tag és a társaság közötti ügyleteknek a társaság belső döntéshozatali rendszerében a legfőbb szerv hozzájárulásának a követelménye [(Gt-III. 141. § (2) bek. m) alpont)]. A Gt-III. az ilyen bennfentes, taggal és érintett személyekkel kötött szerződések megkötéséhez a kft. belső döntéshozatali rendszerében a taggyűlés hozzájárulását is előírja, ezeket az ügyleteket a taggyűlésnek jóvá kell hagynia. Márpedig, ha a taggyűlés jóváhagyja a szerződést, akkor a taggyűlés jóváhagyásának keretében felmerül mind a társaság nevében a szerződést megkötő ügyvezető, illetve mind annak a tagnak a felelőssége is, aki egy ilyen szerződéssel a társasági vagyont lényegében hátrányosan csökkenti.

e. Összefoglaló

A Gt-III. 131-134. §§-oknak ez a szabályozási rendszere mindenképpen üdvözlendő, amely a társasági vagyon célhoz kötöttségét, társasági érdekek szerinti felhasználását, továbbá a taggal szembeni védelmét fogalmazza meg. Ez a szabályozás a magyar jogban erősíti mind a társaság ügyvezetésének, mind pedig az érintett tag személyes felelősségét. A tilalmakkal szemben megvalósított vagyonkivonás tekintetében a társasággal szemben mind az ügyvezető, mind az érintett tag felelősséggel tartozik, a tag felelőssége egy objektív visszatérítési kötelezettség, az ügyvezető pedig egy szubjektíven szankcionált kártérítési felelősség.

A kft. kapcsán ismertetett szabályok – néha eltérő hangsúllyal, mint például a saját részvény kiemelt szabályozása – a részvénytársaság esetében is megtalálhatóak (Gt-III. 219- 230. §). A tőkemegtartás szabálya mint alapvető elv ismert más jogrendszerekben is („fundamental principle of company law”).⁷

Azaz a tőkevédelmi szabályok a maguk szó szerinti és rendszertani értelmében elsősorban a társaság belső működésére vonatkozó szabályozást jelentenek és az ügyvezetés felelősségét, továbbá a tag esetleges felelősségét fogalmazzák

meg a társasággal szemben. Ami ebben a körben kérdéses, hogy a külső viszonyokban, a hitelező, harmadik személy vonatkozásában mennyiben és mikor kaphatnak jelentőséget ezek a tényállások. Hivatkozhat-e ezen tényállások megsértésére a hitelező és ezen tényállások megsértésére alapozva érvényesíthet-e igényt az ügyvezetővel vagy a taggal szemben?

További kérdés, hogy miért csak az ún. tőkeegyesítő társaságokra érvényesek a fenti szabályok, hiszen a kkt. és a bt. vagyona esetében szintén a tagoktól elkülönült jogalany vagyonáról beszélhetünk, amely vagyona vonatkozóan a tagnak rendelkezési joga nincs.⁸ A tag (beltag) mögöttes és korlátlan felelőssége a társaság tartozásaiért sem indokolja azt, hogy a tag a társaság vagyonáról rendelkezessen, nem is rendelkezési joggal, mint tag.

A fenti szabályok alapján, azokból absztrahálva fogalmazta meg Nochta Tibor a magyar társasági jog egyik irányeszméjeként a jóhiszeműség és tisztesség társasági jogi értelmét és a tőkevédelem alapelvét.⁹

4. HATÁSKÖRÖK ÉS FELELŐSSÉGI SZFÉRÁK

A tilalmat megfogalmazó fenti szabályok a társasági vagyon védelmét a hitelezők védelmében fogalmazzák meg, tehát a hitelezői igényérvényesítés teleologikus értelmezéssel minden további levezetés nélkül megalapozható. A szabályok célja a társasági vagyon elválasztása a tag vagyonától, és jogosulatlan vagyonkivonás megakadályozása, a hitelezői követelések minimális fedezetűl szolgáló vagyon biztosítása.

Az előbbieket tovább vizsgálva vegyük sorra az ügyvezetés és a tag, illetve a legfőbb szerv felelősségét. A Gt-III. ebből a szempontból lényegesen határozottabban fogalmazza meg egyes hatáskörök elválasztását mint az elődei. A Gt-III. 21. § (1) bekezdés második mondata, a 19. § (3) bekezdése, valamint a kkt. és a betéti társaság részére 93. §, a kft. esetében a 140. § (2) bekezdése, a részvénytársaság esetén a 231. § második bekezdése, illetve nyílt részvénytársaság esetén 302. § a korábbiakhoz képest egyértelmű hatásköri szabályokat fektetnek le az ügyvezetés és a legfelsőbb szerv tevékenységét illetően. Amint láttuk, az előző szabályok egyértelműen az ügyvezetésnek a felelősségét, kötelezettségét fogalmazzák meg, jóllehet ezek a tiltó szabályok nemcsak az ügyvezetőnek szólnak, hanem a tagokra is vonatkoznak. Adott esetben a jogellenes magatartás mindkét félre kimutatható, ha a vagyonkivonás nyílt vagy rejtett módon, illetve más ügyletekkel összekötve eredményezi a társaság vagyonának csorbítását.

A saját tőke védelmét szolgálja, a Btk-ban szabályozott tényállással lényegében a hitelezővédelem deliktuális tényállása is – közvetett módon – megfogalmazásra került.¹⁰ A bírói gyakorlat a bűncselekményt megvalósító vagyonelvonás esetében a károsult részére a károkozó személlyel kapcsolatban közvetlen kártérítési igény érvényesítését teszi lehetővé (BH2004/408.).¹¹ Ez a felelősség alapvetően az ügyvezetést érinti, a taggal szembeni fellépésre nem ad lehetőséget (csak sajátos elkövetői tényállás esetén). Ebből az következik, ha az adott eset olyan súlyú, hogy az ügyvezető büntetőjogi felelőssége megállapításra kerül, akkor az egész társasági jogi rendszert megkerülve a polgári bíróságok deliktuális felelősségi alapon a kárért is felelőssé teszik a törvényi tilalmat megszegő ügyvezetőt a hitelezői igényekkel szemben. De ha nem kerül sor a büntetőjogi felelősségről való vonásra, ez egy másik felelősséget kell hogy eredményezzen a hitelezői igényeket illetően?

5. A TÁRSASÁG TŐKEHELYZETÉNEK JELENTŐSÉGE

A társaság vagyonának, tőkéjének, tőkésítésének védelmét szolgálja a második európai társasági irányelvből átvett, és a részvénytársaság mellett a Gt-ben a korlátott felelősségű társaságra is kiterjesztett rendelkezés. A szabály lényege szerint a társaság saját tőkéjének a megtartására vonatkozó kötelezettséget jelenti.

17. cikk (1) A jegyzett tőkében bekövetkezett súlyos veszteség esetén a tagállamok jogszabályaiban meghatározott határidőn belül össze kell hívni a közgyűlést annak eldöntésére, hogy a társaságot megszüntetik-e, vagy egyéb intézkedést kell-e hozni.

(2) Az (1) bekezdés értelmében súlyos veszteségnek tekintett összeget a tagállamok jogszabályai nem állapíthatják meg a jegyzett tőke felénél magasabb értékben.

A Gt-III. 143. § (2) bekezdése a kft-re, a részvénytársaság vonatkozásában a Gt-III. 245. §-a mondja ki, hogy a legfőbb szervet haladéktalanul össze kell hívni az ügyvezetés részéről, ha a társaság saját tőkéje veszteség folytán a jegyzett tőkéjének a fele, illetve rt. esetében a minimum jegyzett tőke alá csökken. Vagyis ezekben az esetekben a veszteség az, ami folytán a társaság vagyonszökkenése betudható.

143. § (1) A taggyűlést – ha törvény vagy a társasági szerződés másként nem rendelkezik – az ügyvezető hívja össze.

(2) E törvényben vagy a társasági szerződésben meghatározott eseten kívül a taggyűlést akkor is össze kell hívni, ha az a társaság érdekében egyébként szükséges. Az ügyvezető haladéktalanul köteles, a szükséges intézkedések megtétele céljából, összehívni a taggyűlést, ha tudomására jut, hogy

a) a társaság saját tőkéje veszteség folytán a törzstőke felére csökkent, vagy

b) a társaságot fizetéseképtelenség fenyegeti, vagy fizetéseit megszüntette, illetve, ha vagyona tartozásait nem fedezi.

(3) A (2) bekezdésben megjelölt esetekben a tagoknak határozniuk kell különösen a pótbefizetés előírásáról vagy – ha ennek lehetőségét a társasági szerződés nem tartalmazza – a törzstőke más módon való biztosításáról, illetve a törzstőke leszállításáról, mindezek hiányában a társaságnak más társasággá történő átalakulásáról, illetve jogutód nélküli megszüntetéséről. A határozatokat legkésőbb három hónapon belül végre kell hajtani.

Mindkét jogszabályi helyen, tehát a kft. és a részvénytársaság szabályozási körében a törvény utal arra, hogy a tagoknak döntési kötelezettségük van, a vagyonvesztést és a saját tőke elvesztését követően cselekedniük kell. A lehetséges cselekvési módokat a törvény meghatározza: vagyoni juttatásról dönthetnek a tagok annak érdekében, hogy a jegyzett tőke, pontosabban a saját tőke süllyedése, elvesztése orvoslásra kerüljön, a friss vagyon juttatása mellett lehetőségként fogalmazza meg a magyar törvény a társaság átalakulását, illetve ha ez sem elfogadható a tagoknak, akkor a társaságot meg kell szüntetni. A törvény célja mindkét esetben teljesen nyilvánvaló, ha a veszteséges működés következtében a jegyzett tőke felére viszi le a saját tőke nagyságát, akkor a társaságnak kötelező valamilyen intézkedést tennie: a törvény lehetőséget ad arra, hogy vagy friss, pótlólagos vagyont juttassanak a tagok a társaságnak, vagy átalakulnak egy olyan társasági formába, ahol ez a szabály nem érvényesül, tehát kkt-, bt-vé, vagy megszüntetik a társaságot. Egy jelentős saját tőke elvesztése után a társaságok a forgalomban változatlan formában és vagyoni helyzettel nem vehetnek tovább részt.

A szabályozás itt a kft. és rt. esetében egymásra hasonlít, de a részletek szá-

mos kérdést vetnek fel a további vagyonyjuttatás körében. A további vagyoni juttatás lehetőségére a kft. szabályozása a kft. törvényi meghatározása körében éppen úgy utal, mint annak nevesített esetére, a pótbefizetés szabályainak meghatározásával. A törvény lehetőséget ad arra, hogy a tagok ún. pótbefizetéséről döntsenek, amennyiben a társasági szerződés tartalmazza ezt. A törzstőke más módon való biztosítását tehát adott esetben lehet egy tőkeemeléssel is orvosolni, a társasági törvény nem köti ezt meg, de egyértelműen a saját tőkéről beszél a 143. § (3) bekezdése. Sőt lehetséges, hogy kisebb tőkeemeléssel egyútt nagyobb vagyonyjuttatás kerül a tőketartalékba. A pótbefizetés a lekötött tartalékba kerül és ezzel emeli meg a saját tőkét (Sztv. 38. § (1) bek.). Feloldása is egyszerűbb, mint a lekötött tartalék többi eleméé.

Ha nincs mód friss tőke juttatására, akkor a tőke leszállításával kerülhet sor a veszteségek eltüntetésére, amennyiben erre a tőke-leszállítás korlátai lehetőséget adnak. Ha erre sincs mód, akkor a más társasági formába történő átalakulás jöhet még szóba, illetve a társaság jogutód nélküli megszüntetéséről is lehet, illetve ha nincs más lehetőség – döntenie kell a tagoknak. Ha a törzstőke leszállítása meghiúsult és annak okai továbbra is fennállnak, a társaság köteles más formába átalakulni vagy megszűnéséről döntenie (Gt-III. 164. § (4) bek.).

Mindezekből az következik, hogy egyrészt van egy ügyvezetői kötelezettség, a társaság tőkésítésének folyamatos figyelemmel kísérése, ez a tőkésítési figyelem alapvetően arra vonatkozik, hogy az éves beszámoló elkészítések a mérleg alapján a saját tőke jegyzet tőke vizsgálata megtörténjen. Ez az éves beszámoló kiegészítő mellékletének a része, a saját tőke változásának kötelező bemutatása.¹² Egy kellően gondos ügyvezetőnek az évközi gazdálkodás során már gondolnia kell arra, hogy a társaság tőkevesztése miatt egy évközi mérleg elkészítésével megvizsgálja a társaság tőkésítésének az aktuális helyzetét. Ez utóbbi vizsgálatnak a szükségességét nehéz lenne általános jelleggel kimondani, de egyes esetben a gazdálkodás évközi eredményei alapján akár nyilvánvaló is lehet. Elképzelhető olyan tényállás, hogy az ügyvezető nem tud eltekinteni a sorozatos veszteségek és folyamatos gazdasági problémák során attól, hogy nem csak a likviditási következményei vannak a gazdálkodásnak, hanem az a társaság tőkeszerkezetére is kihat. Ebben az esetben a tényleges vagyonyvesztés bekövetkeztével nem kell hogy megvárja az üzleti év lezárását, hanem akár azt megelőzően is ellenőrizze a saját tőke, jegyzettőke viszonyát és a 143. § (2) bek. alapján haladéktalanul összehívja ezért a taggyűlést, hogy tessék azonnal

dönteni a társaság életéről és jövőjéről. Összefoglalva: van egy ügyvezetői kötelezettség egy figyelési, monitoring, követési kötelezettség, amelyet nem lehet csak arra szűkíteni, hogy ez elég az éves beszámoló elkészítésekor megvizsgálni, hanem az éves gazdálkodás várható hatásainak a függvénye is.

Az ügyvezetés mellett a Gt-III. általános jelleggel és általános erővel a könyvvizsgáló kötelezettségévé is teszi a vagyonsökkenés esetében a legfőbb szerv összehívásának kezdeményezését (Gt-III. 44. § (2) bek.), az összehívás. elmulasztása esetén pedig a cégbíróság értesítését.

44. § (2) Ha a könyvvizsgáló megállapítja, illetve egyébként tudomást szerez arról, hogy a gazdasági társaság vagyonának jelentős csökkenése várható, illetve olyan tényt észlel, amely a vezető tisztségviselők vagy a felügyelőbizottság tagjainak e törvényben meghatározott felelősségét vonja maga után, köteles a gazdasági társaság legfőbb szervének összehívását kezdeményezni. Ha a legfőbb szerv ülésének összehívására nem kerül sor, illetve a jogszabályok által megkívánt döntéseket nem hozza meg, a könyvvizsgáló erről a társaság törvényességi felügyeletét ellátó cégbíróságot értesíti.

Az ügyvezetés mellett a tulajdonosokat, tagokat is terheli kötelezettség. Ez elsősorban döntési kötelezettséget jelent, amennyiben a törvényi tényállás említett objektív feltételei fennállnak, tehát veszteség folytán a társaságnál tőkevesztés is van, és a sajáttőke-vesztés aránya kimeríti a törvényben megfogalmazottakat, akkor döntést kell hozni. A tagoknak dönteniük kell, mégpedig a további vagyon juttatásáról, vagy a veszteség tőkeleszállítással való eltüntetéséről, vagy a társaság átalakulásáról, illetve a társaság megszüntetéséről. A tag döntése során a társaság érdekét kell hogy figyelembe vegye, nem a saját érdekét. Reális ez az elvárás?

A saját tőke elvesztéséhez kapcsolódó tényállás nem kapcsolódik a társaság fizetéseképtelenségéhez, és a szabály célja, hogy a fizetéseképtelenség időben megelőzésre kerüljön. Adott esetben nehéz ezt a két fázist elválasztani, főleg azokban az esetekben, ha a fizetéseképtelenség be is áll, a fizetéseképtelenség beállta a gazdasági társaságot lényegében egy lehetetlen bénultsági helyzet elé állítja. Az ügyvezetéstől a jelenlegi szabályozás a lehetetlent kívánja meg, ha fizetéseképte-

lenségi helyzet merül fel, akkor az ügyvezetésnek nem a főszabály szerinti elvek szerint, azaz nem a társaság érdekét szem előtt tartva kell cselekednie, hanem az új szabályozás révén, ha beáll ez a pillanat, ezt követően a hitelezői érdekek szempontjából kell cselekednie (Gt-III. 30. § (3) bek.).

Ennek ellentmondani látszik a kft. esetében az a szabály, amely a kötelező törzstőke leszállítás esetében a tőkeleszállításkor alkalmazandó speciális hitelezővédelmi szabályok mellőzését teszi lehetővé [(Gt-III. 143. § együtt 163. § (2) bek. a) pont].

Az ügyvezetés kötelezettsége, hogy egybehívja a tagokat, összehívja a taggyűlést, napirendre tűzze a saját tőke veszteség folytán történt csökkentésének problematikáját, megfelelő javaslatot tegyen ennek orvoslására, és megfogalmazza az ügyvezetés javaslatát a saját tőke elvesztésének orvoslására. Ráadásul ha a fizetéképtelenség is fenyegeti a társaságot, mindezt a hitelezői érdekek elsődlegessége alapján kell megtennie (Gt-III. 30. § (3) bek.).

Ami a tag felelősséget illeti, elsődlegesen egy döntési kötelezettségről beszélhetünk. Van a tagoknak általános tőkésítési kötelezettsége? Kötelezhető-e a tag vagyonyjuttatásra, köteles-e a tag a törzstőkén felül újabb vagyoni szolgáltatásra? Ez a valós kérdés. A törvény azt mondja, hogy a tagoknak határozniuk kell, különösen például a pótbefizetés előírásáról, a pótbefizetésről (feltéve, hogy ennek feltétele a társasági szerződésben adva van), vagy a törzstőke más módon való biztosításáról.

Tehát a döntési kötelezettség vagy friss tőke juttatásról szól, pótbefizetés vagy más címén. A teljesített pótbefizetés a saját tőke részévé válik, a társaság saját tőkéjét növeli meg. A pótbefizetés nem-teljesítése ugyanúgy a tagsági jogviszony elvesztésével szankcionált, mind az eredeti tagi juttatás elmulasztása. Tehát ugyanazzal a szankcióval sújtja a törvény, amely már önmagában a korlátozott vagyoni juttatás elvének áttörését mutatja.

A törvény szövegezése nem egészen szabatos, nem kell mindenképpen a törzstőkét érintse a pótlólagos vagyoni juttatás, elegendő, ha az a saját tőkét növeli. Nem feltétlenül a törzstőkét kell növelni, nem a törzstőkét vesztesse el a társaság, hanem a saját tőkéjét kell emelni. Tehát a saját tőkét kell pótolni annak érdekében, hogy annak nagysága biztosítsa a társaság finanszírozhatóságát, működését. A vagyoni szolgáltatási kötelezettség azokban az esetekben is fennáll, ha a tagok úgy döntenek, hogy nem szüntetik meg a társaságot, nem alakítják át a társaságot, vagy nem tudják, vagy nem akarják ezt a vesztesé-

get tőkelezéssel megszüntetni. Akkor nem marad más, mint friss tőkét kell a társaság részére rendelkezésre bocsátani. Ebből következik, hogy a tagok döntési kényszerben vannak, és – jóllehet csak opcionálisan –, de tőkésítési kötelezettségük is van, ha és amennyiben a gazdálkodást ugyanolyan társasági formában, a tag korlátozott felelőssége mellett kívánják tovább folytatni.

Ennek a szabálynak a parallel rendelkezése a részvénytársasági jogban található, a 245. §-ban.

245. § (1) Az igazgatóság köteles nyolc napon belül – a felügyelőbizottság egyidejű értesítése mellett – a szükséges intézkedések megtétele céljából a közgyűlést összehívni, ha tudomására jut, hogy

a) a részvénytársaság saját tőkéje a veszteség következtében az alaptőke kétharmadára csökkent, vagy

b) saját tőkéje a 207. § (1) bekezdésében meghatározott összeg alá csökkent, vagy

c) a részvénytársaságot fizetési képtelenség fenyegeti, vagy fizetéseit megszüntette, illetve ha vagyona tartozásait nem fedezi.

(2) Az (1) bekezdésben megjelölt esetekben a részvényeseknek határozniuk kell az alaptőke biztosításáról, illetve annak módjáról, így különösen a részvényesek által történő befizetés előírásáról, illetve az alaptőke leszállításáról, továbbá a társaságnak más társasággá történő átalakulásáról, ezek hiányában pedig a társaság megszüntetéséről.

A jogszabályi rendelkezés kimondja, az igazgatóságnak 8 napon belül a felügyelőbizottság egyidejű értesítése mellett a szükséges intézkedések megtételének céljából össze kell hívnia a társaság közgyűlését, ha a részvénytársaság saját tőkéje a veszteség következtében az alaptőke kétharmadára csökkent, vagy – illetve vélhetően a korábbi folyamatok eredményeként – a saját tőke a törvényben meghatározott minimálisan kötelező induló alaptőke összege alá csökkent vagy fizetési képtelenség veszélyeztetése esetén. A 245. § (2) bekezdése lényegében megismétli a kft. szabályokat annak ellenére, hogy az irányelv ezt nem írja elő, és „kétfokozatú” vészjelzőt épít be: az első fokozat a társaság jegyzett tőkéjéhez képest jelentkező tőkevesztés, a második fokozat pedig a törvény által előírt minimális jegyzett tőkéhez mért tőkevesztés, ez utóbbi esetben a tőkevesztés oka nem tényállási elem. Jogos a kritika, hogy ennek a

két esetben egymáshoz való viszonya problémás, eltérő jegyzett tőkék esetében eltérően – néha túlságosan is későn – jelzik a vagyonvesztés veszélyét.¹³

A tényállás körében erősen kétséges, mennyiben lehet a részvényesekre alkalmazni a (2) bekezdésben található kvázi-pótbefizetési szabályokat. Ezt a szabályt a Gt-II. 243. § (2) bekezdése nem tartalmazta, ott csak alaptőke leszállítása szerepelt. A Gt-III. 245. § (2) bekezdése egy novumot, egy sajátos kötelezettséget nevesít a részvényesek részére: „alaptőke biztosítása”, továbbá „*így különösen a részvényesek által történő befizetés előírásáról*”, szól, melynek pontos értelmét további szabályok hiányában nehéz felfejteni. Az eddigi vélemények szerint ez a törvényi rendelkezés kikényszeríthetetlen, mivel a „részvénytársaság alapstruktúráját ásná alá” (Kisfaludi András)¹⁴. Egy másik vélemény szerint ebben a körben csak „önkéntes” teljesítésről lehet szó, azaz a részvényesekkel szemben kikényszeríthetetlen a határozat.¹⁵ Egyik magyarázat sem veti fel a kft. szabályozás analóg alkalmazásának lehetőségét, sem a részvényes felelősségét a döntéshozatal körében. Az analógia alkalmazásával szemben viszont a Gt-III. 9. § kogenciát sugalló rendelkezése hívható fel, különösen a Gt-III. 9. § (1) bekezdés azon megfogalmazása, amely tilt minden olyan rendelkezést, amely ellentétben áll társasági jog általános rendeltetésével, vagy az adott társasági formára vonatkozó szabályozás céljával, és sérti a jóhiszemű joggyakorlás követelményeit. A részvényes kvázi-pótbefizetése így ellentétes a Gt-III. 171. § (1) bek. 2. mondatával, valamint a részvényesi kötelezettség korlátozottságát megfogalmazó rendelkezéseibe ütközhet, ezért a kft-analógia a Gt-III. 9. §-a ütközik.

A törvénynek ez a rendelkezése, amely a részvényes pótlólagos tőkejuttatási kötelezettségének lehetőségét fogalmazza, szó szerint „befizetést ír elő”, a jogirodalomban is kérdések sokaságát vetette fel. A kommentátorok eddigi értelmezései sem tudták ennek a misztikus szabálynak a megfejtését megadni. A törvény szövegéből az tűnik ki, mintha a részvényesek esetében is lehetőség lenne pótlólagos tőkejuttatás előírásáról rendelkezni, azaz egy részvényesi pótbefizetésről dönteni. A szabályban megfogalmazott, a veszteség és az alultőkésítés orvoslására vonatkozó másik három eset megegyezik a kft. szabályával: alaptőke-leszállítással is orvosolható az alultőkésítési helyzet bizonyos esetekben (ha még le lehet szállítani), illetve a társaságnak más társasággá történő átalakítása is szóba jöhet, ezek hiányában a társaságot jogutód nélkül meg kell

szüntetni. Véleményünk szerint egy össze- vagy beolvadás – megfelelő vagyonok esetében –, szintén megszüntetheti az alultökésítési helyzetet.

A Gt-III. szó szerinti értelmét alapul véve az nem zárható ki, hogy a közgyűlés olyan tartalmú határozatot hozzon, amely a részvényeseket vagyoni pótteljesítésre hívja föl. Ez a határozat önmagában nem lesz jogszabálysértő. Ha ezt a határozatot maguk a tagok többsége megszavazza, a valós kérdés inkább az – szemben a kft-vel –, hogy kikényszeríthető befizetési kötelezettség fennáll-e valamennyi részvényessel szemben, tehát kikényszeríthető kötelmet létesít-e, amely hasonlítható lenne a kft. pótbefizetéséhez?

Szerintem egy ilyen tartalmú közgyűlési határozat nem más, mint egy *naturalis obligatio*, amelyet együtt kell értelmezni a Gt-nek 20. § (7) bekezdésével. A 20. § (7) bekezdésének azzal a szabályával, amely azt mondja ki, hogy a tagnak a társaság érdekeit szem előtt tartva kell meghoznia a döntéseit és ha nyilvánvalóan a társaság érdekeivel szemben döntenek, a társasággal szemben kártérítési felelősséggel tartoznak. Nochta Tibor a tagtól, részvényestől elvárható magatartást ennél a szintnél tovább emeli, a jóhiszeműség és a tisztesség normáit szem előtt tartva kell a részvényesnek a szavazás során eljárnia.¹⁶

A szabály ismert a biztosító egyesületek körében is, a „pótlólagos befizetés” szabályait az alapszabályban kell rendezni és az egyesület legfőbb szerve jogosult ebben a kérdésben dönteni.¹⁷ Ez viszont egy kikényszeríthető kötelezettségként került megfogalmazásra, jóllehet az egyesületi tag korlátozott vagyoni felelőssége szintén egy alapvető jelentőségű szabály (Ptk. 62. (4) bek. 2. mondat).

Ha a részvényes nem akar részt venni a társaság megmentésében és nem szavazza meg a pótlólagos befizetést, vagy nem vesz részt a szavazásban, vagy egyéb okból nem teljesíti a pótlólagos befizetést, ezzel még csak a pótlólagos vagyonjuttatás elől tud menekülni, a további döntéseket viszont meg kell hoznia a társaság átalakulásáról vagy jogutód nélküli megszüntetéséről. Ha egyes részvényesek ilyen jellegű befizetéseket teljesítettek, míg mások nem, a részvényesek ezt elsősorban saját kockázatukra tették, egymás közti viszonyukban a regressz igény a társaság sorsától függhet. Ha a részvényesi magatartás a Gt-III. 20. § (7) bekezdésébe ütközik, akkor mind a társaság, mind a kisebbség érvényesíthet kártérítési igényt. A 20. § (7) bekezdésének alkalmazási köre, a részvényesi magatartás elvárhatósága miatt bővíthető, a Gt-III-ban megfogalmazott elvárhatósági szintnél alacsonyabbra is leszállítható (lényegében tuda-

tos károkozásért felel csak). A társaság érdekében történő döntéshozatali kötelezettség megsértése nincs szankcionálva, a részvényessel szembeni kártérítési igény mellett a francia megoldás alaposabb tanulmányozása segíthet.¹⁸

Ha a részvényesek ezen törvényben előírt döntéseket sem hozzá meg, a hitelőzők felé a felelősségük az indokolatlan késedelem okán szélesebb alapokra helyezhető.

Nyilvános részvénytársaság esetén ilyen alapszabályi rendelkezés – pótlólagos befizetés körében – felvétele kizárt.

Nehezebben határozható meg, hogy milyen időkorlátok között kell az ügyvezetésnek és a tagoknak a megfelelő döntéseket meghozniuk. Az ügyvezetést, az rt. igazgatóságát elég szoros határidők kötik, a Gt-III. a „haladéktalan”, illetve „8 napon belül” kifejezésekkel azonnali cselekvést vár el az ügyvezetéstől. A taggyűlés és a közgyűlés összehívása viszont már nem annyira egyszerű, de sem az ügyvezető, sem a tagok nem késlekedhetnek indokolatlanul a döntések meghozatalával, például több hónapos késedelem már nem menthető ki a cselekvési kötelezettség miatt.

Összefoglalva, a magyar részvénytársasági jogban is ismeretes az a szabály, amely pótlólagos tőke, pótlólagos vagyoni hozzájárulást ír elő. A társaság ezt a befizetést alultőkésítés és fizetéseképtelenség veszélye esetén követelheti a részvényesektől, ha és amennyiben a közgyűlés kellő többséggel erről döntött. Egy további kérdés ebben a körben az, amiként ezt a vonatkozó szakasznak az értelmezése kapcsán már felvetettük, összeegyeztethető-e a részvényesnek a limitált vagyonyjuttatási kötelezettségével egy ilyen rendelkezés. Álláspontom szerint a modern társasági jog egyik alaptétele, amely a tag és a társaság vagyoni elválasztását akként artikulálja, hogy az adott társasági formák esetében (mint a kft. és az rt.) a tag nem felel a társaság kötelezettségeiért, számos kivétellel érvényesül csak. Ezt a nagyon szigorú, alapvető szabályt áttöri a joggal való visszaélés, egyes konszernjogi szabályozás, valamint a most ismertetett tőkésítési szabályok révén a részvényes, a társasági tag felelőssége az alultőkésített társaság további sorsára vonatkozó döntési kötelezettség, és a döntés alapján pedig, a döntéstől függően, ha és amennyiben a társaság további működéséről döntöttek, a további források szolgáltatásának kötelezettsége. A tag, a részvényes a kft., illetve az rt. folyamatos működése és gazdálkodása terén ellenőrzési kötelezettséggel bír, hiszen ha mást nem is, de minimum az éves gazdálkodást bemutató és lezáró éves beszámoló elfogadásáról dönteni köteles. A tag ellenőr-

zési kötelezettségét nem mondja ki a törvény, de mivel a gazdasági társaságok haszonszerzés végett, üzletszerű gazdasági tevékenységre alapíthatók csak, a tagi (tulajdonosi) felelősség ezen beszámoltatás körében vélelmezhető. Ehhez kapcsolódik a törvény fentebb elemzett szabálya, ha a gazdálkodás veszteséges és ez a társaság vagyonvesztéséhez vezet, alultökésítését eredményezi, a tagnak, részvényesnek döntési kötelezettsége van abban a tekintetben, hogy a társaság változatlan vagyoni helyzettel és változatlan formában ezt nem folytathatja, vagy friss tőkét visz a társaságba vagy megoldja a veszteségek leírását vagy átalakítja a társaságot vagy – ha egyik sem lehetséges – be kell fejeznie ezt a tevékenységet.

A tagnak ezt a kötelezettségét, hogy a társaság veszteséges gazdálkodása esetén a veszteségeket pótolja, illetve döntsön a társaság átalakításáról, jogutód nélküli megszüntetéséről, a tag korlátozott vagyoni felelősségéhez kapcsolódik. Amíg a társaság működése vagyoni többletet eredményez, a korlátolt tagi felelősség csak a nyugodt gazdálkodás egyik garanciája, viszont a veszteséges működés esetén a tagnak a társaság működéséhez szükséges finanszírozásáról döntenie kell. Természetesen a tagnak és a részvényesnek más lehetősége is van, részesedését bármikor értékesítheti, de ezzel csak a saját felelősségét csökkentheti, a társaság problémáját nem oldja meg. Az újabb magyar szabályok a tartósan veszteséges társaságokban való részesedés elidegenítése esetén sem mentesítik a volt tagot egyes felelősségi tényállások alól (Cstv. 63/A. §).

A jelenlegi szabályozásból az olvassuk ki, nyereséges gazdálkodás esetében a tag élvezzi annak előnyét, társaság által megtermelt vagyoni többlet vagyon kiosztásának szabadságát és előnyeit, de amint a társaság működése válságosra fordul, akkor az addigi társasági forma és felelősségkorlátozás érvényesülésének, további megtartásának a feltétele, hogy a tag kellő időben, a társaság érdekei szem előtt tartásával a veszteséges gazdálkodást megakadályozza, illetve orvosolja. A krízisbe kerülő gazdasági társaságban a szükséges döntéseket kellő időben meg kell hozni, hogy a további károsodások elkerülhetők legyenek.

6. HITELEZŐVÉDELME ÁLTALÁNOS SZABÁLYAI

A tőkésítésért való felelősség szabályai a Gt-III. legelején is megjelennek, rendkívül hangsúlyos helyen, az 1. rész 4. fejezet 3. címében: „hitelezővédelem” cím alatt. Itt két paragrafust találunk, az 50. és 51. §§-okat. Az 50. §-ban fogalmazza meg – lényegében teljesen fölöslegesen, hiszen a Ptk. 5. §-a ezt az egész

magánjogra általános érvénnyel kimondja –, a joggal való visszaélés szabályát, amelynek egyik esete, ha a tag a társaság vagyonával sajátjaként rendelkezik, vagy azt csökkenti saját javára stb.¹⁹ Ez a szabály a felelősség-áttörés egyik fő szabálya.²⁰

Az előbbi szabályokkal együtt kell értelmeznünk a Gt-III. 51. §-t is.

51. § (1) *Ha a gazdasági társaság a számviteli törvény szerinti beszámolójában foglaltak alapján egymást követő két teljes üzleti évben nem rendelkezik a társasági formájára kötelezően előírt jegyzett tőkének megfelelő összegű saját tőkével és a társaság tagjai (részvényesei) a második év számviteli törvény szerinti beszámolójának elfogadásától számított három hónapon belül a szükséges saját tőke biztosításáról nem gondoskodnak, a gazdasági társaság köteles e határidő lejártát követő hatvan napon belül elhatározni más gazdasági társasággá való átalakulását, vagy rendelkeznie kell jogutód nélküli megszűnéséről.*

(2) *Az átalakulás során olyan társasági formát kell választani, amely esetében a törvény a jegyzett tőke legkisebb összegét nem határozza meg, vagy az olyan mértékű, amelynek a gazdasági társaság az átalakulással eleget tud tenni.*

(3) *A korlátolt felelősségű társaság törzstőkéjének és a részvénytársaság alap-
tőkéjének veszteség folytán való csökkenése jogkövetkezményeire törvény eltérő szabályokat állapíthat meg.*

Az 51. § azt mondja, hogy ha a gazdasági társaság az éves beszámoló szerint egymást követő két üzleti évben nem rendelkezik a társasági formára kötelezően előírt jegyzett tőkének megfelelő összegű saját tőkével, és ennek a tőkének a pótlásáról a tagok (részvényesek) a 2. évet követően, a második évre vonatkozó beszámoló elfogadását követő három hónapon belül nem gondoskodnak, akkor egy újabb döntési kényszer elé kerülnek, dönteniük kell a társaság átalakulásáról, vagy jogutód nélkül meg kell szüntetniük azt. A törvény azt is előírja, hogy olyan formává lehet csak átalakulni, ahol a jegyzett tőke legkisebb összegét a törvény nem határozza meg, ez alapján lehet rt-ből kft-t csinálni, de kft. átalakítása esetében nyilvánvalóan be kell lépni egy személyesen felelős tagnak is a tagok közé, hogy bt., vagy kkt. legyen. A harmadik bekezdés nehezen érthető, vélhetően a korábban már említett szabályozásra kíván utalni. Azaz az alultőkésítésnek két törvényi fokozata ismert, ez egyik, amikor az alultőkésítés kft. esetében a saját tőke a jegyzett tőke felére, rt. esetében a minimum törvényi jegyzett tőke nagyság alá csökken, illetve az a tartósnak – két éven keresztül – mutatkozó állapot, amikor a saját tőke a törvényi minimumot, azaz kft. ese-

tében 500.000,- forintot és részvénytársaság esetében a minimumot nem éri el. Rt. esetében van egy további köztes fokozat, ha a saját tőke a Gt-ben előírt minimális alaptőke alá csökken, akkor is dönteniük kell a részvényeseknek.

A szabály a Gt-II-ben a kötelező átalakulás szabálya volt²¹, innen került át a jelenlegi hangsúlyos hitelezővédelmet szolgáló helyére. Jóllehet az általános szabályok között helyezték el, csak a kft-re és a rt-re vonatkozik. Mivel mind a kft- mind a rt- rész külön szabályozást tartalmaz az alultőkésítésre, a szabályozásnak ez a rendszere és a szabályok elhelyezésének megoldása problematikus, nem egészen átgondolt, jóllehet az 51. § tényállásának nem eleme a saját tőke csökkenés valós okának a vizsgálata, a veszteséges gazdálkodás, hanem elegendő a saját tőke eltűnése, csökkenése. Míg a 51. § a saját tőke csökkenését a törvény által meghatározott minimum jegyzett tőke nagyságához vetíti, ugyanez a viszonyulási alap a párhuzamos rt.-szabály esetében (245. § (1) bek. b) alpont), viszont kft- knél az adott társaság jegyzett tőkéjéhez mérik a saját tőke vesztsést, lényegében a két tényállás kiegészíti egymást. Az 51. § a jogutód nélküli megszüntetés kötelezettségét fogalmazza meg határozottabban.

Ami az 51. § esetében feltűnő, hogy a hitelezővédelem alá, azaz rendszerint egy új szabályozási környezetbe került anélkül, hogy maga a norma a hitelezőről rendelkezne.

A törvény nem foglalkozik annak a sokszor nem lényegtelen körülménynek a kérdésével, hogy saját tőke csökkenésének veszteségek, vagy mi más az oka. A két éves időtartam újonnan induló vállalkozások esetében egyáltalán nem ritka, sőt, természetesnek is mondható. Induló vállalkozások esetében a veszteség rendkívül gyakori. Mind a két esetben veszteségekről van szó, melynek értelmét és jelentését a Gt-III. nem határozza meg, ez a számviteli elvek szerint értelmezendő. A Gt-III. 51. § azt a tételünket erősíti, hogy a tőkésítési szabályokból – tehát az 51. §-ból önállóan, függetlenül az 50. § joggal való visszaélés szabályától -, a tagnak kötelezettsége az adott társasági formára vonatkozó minimum jegyzett tőke legalább egy bizonyos időszakra való biztosítása és a társaság gazdálkodásáért, annak eredményességéért való helytállás, illetve a működés megszüntetésének kötelezettsége. A korlátozott tagi felelősség csak addig illeti meg a tagot, és csak addig élvezheti ennek előnyeit, ha a társaság megfelelően van tőkésítve, és a tőkésítés vagy a társaság gazdálkodásának a sikere, vagy ennek hiányában a tag kötelezettsége. A törvény szintén nem szabályozza azt az esetet, ha a tag nem saját tőkét bocsát a társaság rendelkezésére,

hanem tagi kölcsönrel segíti a vagyoni helyzetét. Ezeknek a tagi kölcsönöknek a megítélése a külföldi jogirodalomban és bírói gyakorlatban teljesen egyértelmű, a társaság fizetéképtelensége esetén a tag által vissza nem követelhető kölcsönöknek, pontosabban tőkejuttatásnak minősülnek, mintha a tag további vagyoni juttatást adott volna a társaságnak.²²

7. ÖSSZEGRZÉS

A tag nemcsak a társaság induló vagyonának a juttatására köteles, a korlátozott tagi felelősség időben és a társaság gazdálkodásának függvényében változhat, csak addig él ez a szabály, amíg a társaság működése nem generál akkora veszteséget, amely a társaság saját tőkéjét a törvényi szint alá csökkenti. A kft. ügyvezetése – és rajta keresztül a tag, a tulajdonos - folyamatosan a tőkésítési helyzet ellenőrzésére köteles annak érdekében, hogy a törvény szerinti tőkésítési mutatóknak a társaság folyamatosan megfeleljen és a hitelezői igények ne kerüljenek veszélybe. Ez felveti annak a kérdését is, hogy mennyiben tarthatók azok a tételek, amelyek a tag és a társaság viszonyában erre a kötelezettségre nincsenek tekintettel. A tőkekivonás tilalma mellett a tőkésítési kötelezettség is megfogalmazásra került, míg a tőkekivonás esetében tartózkodási tilalomról beszélhetünk, addig a vagyoni juttatás kötelezettsége esetében pozitív magatartásról, azaz további vagyonjuttatási kötelezettségről, amely feltétele annak, hogy a társaság tovább fennmaradjon és a tag tovább élvezze azt a biztonságos pozícióját, hogy felelőssége korlátozott a társaság tartozásait illetően. Mind ebből következik, hogy a tag felelőssége addig korlátozott, ameddig a társaság a törvény által meghatározott mértékű saját vagyonnal rendelkezik. Amint a társaság ezen szabályokba ütközően működik, akár csak átmeneti jelleggel is, a tagi felelősség korlátozott jellege megszűnik.

A fenti tényállásokba ütköző jogszabálysértések, ideértve a megfelelő intézkedések meghozatalának késedelmét is, a hitelezőkre közvetlenül kihathatnak, hiszen a korlátozott tagi felelősséggel működő társaságok esetében a tőkésítésért való felelősség nem a tag és nem a társaság, hanem a hitelezők, a forgalom biztonságát szolgálja. Az alultőkésítésért való felelősség ezért nem szorítkozhat a társaság belső életére, nem csak a tag és az ügyvezető felelősségét jelenti a társasággal szemben, hiszen ha maga a társaság működése – a kívülálg által is érzékelhető módon – ezen szabályoknak nem tesz eleget, és nem teszi láthatóvá

a tőkeproblémáit, eltakarja a forgalom elől valós tőkehelyzetét a hitelezők, szerződő felek elől, ez külső viszonyokban is szankcionálva kell hogy legyen.

A tagi felelősség „fellebbentése”, amint az angol mondja, átszúrása (piercing), vagy „áttörése” (Durchgriff) ezekben az esetekben nem a joggal való visszaélés tényállásán alapul, hanem a társaság vagyonvesztésén és a szükséges döntések meghozatalának késedelmén vagy teljes hiányán. Az okozatosság természetesen ebben a körben is külön vizsgálandó, hasonlóan mint a hitelezői magatartás egyéb elemei, mint a kellő gondossággal történő eljárás. A hitelezőtől elvárható, hogy az adósra vonatkozó közhiteles nyilvántartások adatait megismerje, így az éves beszámolókat és a Cégközlönyben közzé tett információkat. Ez utóbbiak mutathatják az adósi társaság vagyoni- pénzügyi helyzetét. Éves beszámolók, cégbírószági eljárások, könyvvizsgálói záradékok, esetleg folyamatban lévő törvényességi felüyeleti eljárások is felhívhatják az adósok figyelmét a kritikus helyzetben lévő társaságra.

Az osztrák jogban Bydlinski fogalmazta meg azt a tételt, hogy a korlátozott tagi felelősséggel működő társaságok esetében a korlátozott felelősség a társaság valós vagyonnal történő feltöltése és a működéshez szükséges tőke megtartásának elveivel összefügg, azaz mindaddig amíg a tag a vagyoni juttatás és a tőke megtartás követelményeinek eleget tesz, addig élvezheti a korlátozott felelősséget.²³ Ezt a társasági jogra megfogalmazott speciális elvet az osztrák jogtudós a magánjogban érvényes, általános „*Vertrauens- und Verkerhsschutzprinzip*”-ből vezette le, amely a jogbiztonságot szavatolja.

A Gt-III. fent ismertetett szabályaiból a kft-tag és a részvényes a társaság működéséhez szükséges, veszteségeket is pótló tőkésítéséért való felelőssége vezethető le. A társaság tőkevesztése esetén a tagokat (részvényeseket) döntési kötelezettség terheli a tőkésítési mutatóknak való megfelelés, illetve a társasági formacsere vagy a megszüntetés kérdésében. Ha a tagok a társaság meg- és fenntartása mellett döntenek, csak megfelelő pótlólagos „friss” vagyon juttatásával valósítható meg. Egyébként a tőkelezéssel, illetve a társaság átalakítása vagy annak jogutód nélküli megszüntetése tárgyában kell döntenüik. A tag ezúton felel a társaság működésének, veszteségeinek finanszírozásáért, vagy magát a társaságot köteles megváltoztatni, illetve megszüntetni. A tag késedelme, illetve „nem döntése” esetén mindazon veszteségek, amelyek a kellő időben történő döntés meghozatalának késedelméből, avagy elmaradásából erednek, részben vagy egészen a tag felelősségére vezethetők vissza, feltéve, hogy a nyilvános-

ságra hozott adatokból, beszámolókból²⁴ erre nem lehetett előre következtetni, vagy számítani. A társaság alultőkésítéséből eredő, a tagnak a társaság finanszírozásáért való kötelezettség megsértéséből eredő, a hitelezővel szembeni önálló felelősségi alakzata nem vitatható²⁵, de nehéz olyan tényállást elképzelni (azért még ne zárjuk ki ennek elméleti lehetőségét), hogy ez a tagi felelősség a társaság fizetéseképtelensége nélkül fennforogna. Önmagában az a tény, hogy a társaság nem rendelkezett elegendő vagyonnal a gazdálkodásához, a „tőkeszegénység”, a tagi felelősség megalapozásához nem elegendő. Egy ilyen felelősségi alapot például a Német Szövetségi Legfelsőbb Bíróság gyakorlata hosszú évekre visszamenőleg határozottan elutasít.²⁶ A nemzetközi irodalomban is felmerült a kétely a tekintetben, vajon a saját tőke – jegyzett tőke változása kellően hatékony jelző-e, amely még megfelelő időben képes a folyamatok jelzésére és a szükséges cselekvések meghozatalára, vagy ez általában már késő.²⁷ Márpedig ha a társaság az alultőkésítés miatt kerül felszámolásra, a hitelezőt védő egyéb jogszabályi előírásokkal együtt tudja a hitelezővédelmi funkcióját betölteni ez a szabály. A gazdálkodásért való felelősséggel összefüggésben²⁸ az alultőkésítéssel kapcsolatos tagi felelősség a hitelezőnek közvetlenül kártérítési jogalapul csak különösen kivételes esetekben szolgálhat, és ez a kártérítési felelősség a kellő időben meghozott intézkedésekkel megelőzhető, okozati viszonyban álló egyes károsodásokra, a szükséges vagyonpótlás mértékére korlátozódik.

JEGYZETEK

- 1 Bremer-Vulkan döntés (NJW 2001, 3622 skk.o.) *Ulmer, Peter*: Von „TBB” zu „Bremer Vulkan” – Revolution oder Evolution? ZIP 2001, 2021 skk.o.; *Hölzle, Gerritz*: Materielle Unterkapitalisierung und Existenzvernichtungshaftung – Das Phantom als Fallgruppe der Durchgriffshaftung, ZIP 2004, 1729 skk.o.; a német bírói gyakorlat a felelősség jogalapját tekintve már újabb nézeteket vall, így legutóbb a Trihotel-döntésben (BGH 2008.3.17-i döntése, II ZHR 24/07), majd a GAMMA ítéletben (NJW 2008, 2427 skk.o.), amely a tagi felelősség alapját a felelősség-áttöréstől – lényegében a joggal való visszaéléstől –, a BGB 826. §-ára helyezte. *Altmeyden, Holger*: Abschied vom „Durchgriff” im Kapitalgesellschaftsrecht, NJW 2007, 2657 skk.o., valamint 2008.4.28-i GAMMA döntés, lásd lenti 26.jegyzetet.
- 2 Gt-III. 118. § (1) *A társaság tagjai kötelesek a pénzbeli hozzájárulást befizetni és a nem pénzbeli hozzájárulást rendelkezésre bocsátani. A társasági tagok nem mentesíthetők a befizetés alól, és a társasággal szemben beszámításnak sincs helye.*
(2) *A társaság fennállása alatt a tag az általa teljesített vagyoni hozzájárulást – a tőkeleszállítás esetét kivéve – a társaságtól nem követelheti vissza.*
- 3 *Reich-Rohrwig, Johannes*: Grundsatzfragen der Kapitalerhaltung. Wien 2004, 98: „nach österr. Aktien- und GmbH-Recht und ebenso nach deutschem Aktienrecht umfasst das Verbot der Rückgewähr von Einlagen nicht nur – wie nach §§ 30 und 31 dGmbHG – das zur Erhaltung des nominellen Grund- oder Stammkapitals erforderliche Vermögen der Gesellschaft, sondern das gesamte Vermögen der KapGes einschließlich aller bilanzieller Rücklagen, Gewinnvortrag und stiller Reserven.“
- 4 2.sz. társasági irányelv 15. cikk
(1) a) *A jegyzett tőke leszállításának eseteit kivéve nem teljesíthető kifizetés a részvényesek részére olyan esetekben, amikor az előző pénzügyi év zárónapján a társaság éves könyvelési adataiban szereplő nettó vagyon alacsonyabb, – illetve a felosztást követően alacsonyabbá válna –, mint a jogszabályok vagy az alapszabály értelmében fel nem osztható tartalékok összegével megnövelt jegyzett tőke összege.*
b) *Olyan esetekben, amikor a jegyzett tőke be nem fizetett részét nem mutatják ki a mérlegben szereplő eszközök között, ezen összeget le kell vonni az a) bekezdésben említett jegyzett tőke összegéből.*
c) *A részvényesek részére teljesített kifizetés nem haladhatja meg az aktív időbeli elhatárolásokkal és az e célra létrehozott tartalékból származó összegekkel megnövelt, valamint a passzív időbeli elhatárolásokkal és a jogszabályokkal, illetve az alapszabállyal összhangban tartalékba helyezett összegekkel csökkentett nyereség összegét az előző pénzügyi év zárónapján.*
d) *Az a) és c) pontokban használt „kifizetés” kifejezésbe különösen beletartozik a részvényekkel kapcsolatos kamatok és osztalékok kifizetése.*
16. cikk
A 15. cikkben foglaltak ellenére kifizetett összegeket a kedvezményezett részvényesek kötelesek visszafizetni abban az esetben, ha a társaság bizonyítja, hogy a részvényesek tudtak a javukra történő kifizetés jogellenességéről, illetve, hogy a körülményekre tekintettel erről a tényről mindenképpen tudniuk kellett.
- 5 132. § (1) *A tagot a társaságnak a 131. § (1) bekezdése szerint felosztható és a taggyűlés által felosztani rendelt, a számviteli törvény szerint meghatározott tárgyévi adózott eredményéből, illetve a szabad eredménytartalékkal kiegészített tárgyévi adózott eredményéből arányos hányad (osztalék) illeti meg. Osztalékra az a tag jogosult, aki az osztalékfizetésről döntő taggyűlés időpontjában a tagjegyzékben (150. §) szerepel, kivéve, ha a társasági szerződés ettől eltérő időpontot határoz meg. A társasági szerződés lehetőséget adhat arra, hogy a tagot megillető osztalék nem pénzbeli vagyoni*

- értékű juttatásként kerüljön teljesítésre. A tag az osztalékra csak a már teljesített vagyoni hozzájárulása arányában jogosult.
- (2) A taggyűlés az osztalékfizetésről az ügyvezetőnek – ha a társaságnál felügyelőbizottság működik, a felügyelőbizottság által jóváhagyott – javaslatára, a számviteli törvény szerinti beszámoló elfogadásával egyidejűleg határozhat.
- 6 Ez a régi elv már az angol társasági jogban is felfedezhető volt: *Hill v Permanent Trustee Co. of New South Wales Ltd* [1930] AC 720, 731.
- 7 *Charlesworth & Morse*: Company Law. 16.ed. Geoffrey Morse. Sweet & Maxwell, London 1999, 127.o.
- 8 Ez hasonló az angol jogban *Mayson, French & Ryan on Company Law*. 24th ed. Oxford 2007, 265.
- 9 *Nochta Tibor*: Társasági jog. Budapest-Pécs 2007, 110.o.
- 10 Btk. 298/B. § A jogi személyiséggel rendelkező gazdálkodó szervezet vezető állású személye, aki a társaság saját tőkéjét részben vagy egészben jogtalanul elvonja, büntettet követ el, és három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.
- 11 Ennek kritikája: *Kisfaludi András*: Társasági jog. Budapest 2007, 161.o.
- 12 Számv.t.v. 90. § (6) bek.; *Kardos P. / Szakács I. / Tóth M.*: A számvitel nagy kézikönyve. Budapest 2007, 855.o., valamint az IFRS szerint is *Kirsch*: Einführung in die internationale Rechnungslegung nach IFRS. 5. Auf. 2003, 319. skk.o.
- 13 *Miskolczi Bodnár Péter* (szerk.): A gazdasági társaságokról szóló törvény magyarázata. Budapest 2002, még a Gt-II. 243. §-ához kapcsolódóan, amelynek tényállása megegyezik a Gt-III. 245. §-ával.
- 14 *Kisfaludi András*, in *Kisfaludi et al.*: A gazdasági társaságok nagy kézikönyve. Budapest 2007, 1312.o., kicsit óvatosabban *Kisfaludi*: Társasági jog (10.j.), 574-575.o.
- 15 *Sárközy Tamás* (szerk.): Társasági törvény, cégtörvény 2006-2007. 2. átd. kiad. Budapest 2007, 403.o.
- 16 *Nochta*: i.m. (8.j.) 105.o.
- 17 24. § (1) *A biztosító egyesület legfelső szerve – ha ezt az alapszabály lehetővé teszi – jogosult pótlólagos befizetési kötelezettség előírására, illetve a szolgáltatások csökkentésének elrendelésére, ha más források nem elégségesek az egyesület tárgyi kötelezettségeinek teljesítésére.*
 (2) *A pótlólagos befizetési kötelezettség alapján a biztosító egyesület tagja által teljesítendő befizetés nem haladhatja meg a biztosító egyesület tagja által a pótlólagos befizetési kötelezettség teljesítése nélkül a biztosító egyesület részére bármilyen jogcímen évente teljesített befizetések 100 százalékát.*
 (3) *A tagdíjakat és pótlólagos befizetéseket, valamint az egyesületnek a tagsági hozzájárulás alapján nyújtott biztosítói szolgáltatásait az alapszabályban kell megállapítani, azonos feltételek esetén azonos alapelvek szerint.*
- 18 *Nochta*: A magánjogi felelősség útjai, 92-93.o., *Flandin* esetre hivatkozik, ahol a Semmitőszék a kártérítési szankció mellett felvetette, hogy a bíróság egy ad hoc megbízottat jelölhet ki a nem szavazó kisebbség helyett történő szavazásra.
- 19 50. § (1) *A korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság jogutód nélküli megszűnése esetén nem hivatkozhat korlátozott felelősségére az a tag (részvényes), aki ezzel visszaélt. A korlátozott felelősségű társaság és a részvénytársaság azon tagjai (részvényesei), akik korlátozott felelősségükkel, illetve a társaság elkülönült jogi személyiségével a hitelezők rovására visszaélték, korlátlanul és egyetemlegesen felelnek a megszűnt társaság ki nem elégített kötelezettségeiért.*
 (2) *A tagok (részvényesek) (1) bekezdés szerinti felelőssége különösen akkor állapítható meg, ha a társaság vagyonával sajátjukként rendelkeztek, a társasági vagyont saját vagy más személyek javára úgy csökkentették, hogy tudták, illetve az általában elvárható gondosság tanúsítása esetén tudniuk kellett volna, hogy ezáltal a társaság a kötelezettségeit harmadik személyek részére nem lesz képes teljesíteni, továbbá a 13. § (4) bekezdése szerinti esetben.*
 (3) *Az (1)-(2) bekezdés szabályait megfelelően alkalmazni kell a betéti társaság kültagjára is.*

- 20 A jogi személyt érintő felelősség-áttöréséről általánosságban: *Csehi, Zoltán*: A magánjogi alapítvány. Budapest 2006, 165 ff.; *Varga István*: „Durchgriff” – a jogi személy áttörése. Magyar Jog 1996. 744 ff.; *Kemenes István*: *Felelősségi kérdések és visszaélésszerű joggyakorlás a gazdaságban*. Gazdaság és Jog 2001/5., 12 ff.; *Nochta Tibor*: A magánjogi felelősség útjai a társasági jogban. Budapest/Pécs 2005, 90 ff.;
- 21 1997: CXLIV. tv. 61. §
- 22 *Schmidt, Karten*: Gesellschaftsrecht, Köln/München et, 2002⁴, § 18 III; *Kübler/Assmann*: Gesellschaftsrecht, Heidelberg 2006⁶, § 18 VI 3-4; *Krejci, Heinz*: Gesellschaftsrecht. Band I, Wien 2005, 176.skk.
- 23 *F. Bydlinski*: System und Prinzipien des Privatrechts. Wien/New York 1996, 476-477.o.
- 24 2000: C. tv. 154. § közzététel.
- 25 *Krejci*: Gesellschaftsrecht (21.j.), 37.o.
- 26 Legutóbb GAMMA ítélet, 2008.4.28. – II ZR 264/08, NJW 2008, 2438 skk.o.; *Rüdiger Veil*: Gesellschafterhaftung wegen existenzvernichtenden Eingriffs und materieller Unterkapitalisierung, NJW 2008, 3264-3266.o.
- 27 *Gerard Hertig – Hideki Kanda*: Creditor protection, in R. Kraakman / P. Davies et al.: The Anatomy of Corporate Law. Oxford 2004, 85.o.
- 28 BH 2004.372.